

NASJONAL
OPERAEN
NASJONAL
BALLETTEN

TRILLE- FLØYTEN

KJÆRE PUBLIKUM

ANNILISE MISKIMMON
OPERASJEF

I over 227 år har *Tryllefloyten* fungert som en døråpner inn til operaens verden – meg selv inkludert! Som 10 år gammel skolejente var dette den første operaen jeg så, i en amatørproduksjon med pianoakkompagnement, i et kirkerom i Belfast, der min far sang fuglefangeren Papageno. 32 år senere husker jeg fortsatt den kvelden. Mitt håp er at denne forestillingen vil skape like gode operaminner i dere. Helt fra urpremieren 30. september 1791 har Mozart og Schikaneders mesterverk hatt en enorm popularitet. Nattens dronnings Halsbrekkende arie og Fuglefangerens joviale hoppasasa er to av operarepertoarets mest kjente melodier. Teater auf der Wieden var et privat-teater og avhengig av hva publikum ville ha – noe som kan forklare den lettere bisarre miksen av stiler og elementer. I *Tryllefloyten* møter den seriøse italienske operastilen det enkle og folkelige fra de tyske syngespillene. Her gjenspeiles 1790-tallets voksende fascinasjon for det orientalske Egypt, opphavsmennesens flørt med frimureri og opplysningstidas søken etter sannhet. Også produksjonen dere skal se i kveld har vært en stor suksess. I 2015/16 og i 2017 gikk den for fulle hus. I tillegg ble den vist på NRK og The Opera Platform. Publikum og kritikere var enige om at den norske regissøren Alexander Mørk-Eidems nye versjon av denne elskede klassikeren var svært vellykket. Da Mørk-Eidem fikk i oppdrag av min forgjenger Per Boye Hansen å lage en forestilling for hele familien, ønsket han å skape noe morsomt, fascinerende

og surrealistisk for publikum i dag. Ifølge ham var dette en mer historisk autentisk tilnærming enn å prøve å gjenskape hva publikum i Wien opplevde 1791. Å iscenesette det i Mozart og Schikaneders ånd, betydde å framheve lekenheten og humoren. Dette er elementer som må oppdateres av og for hver ny generasjon av utøvere og publikum. Akkurat som Mozarts siste opera ble presentert på morsmålet til Wienerpublikummet, presenterer vi *Tryllefloyten* på norsk. Og akkurat som verket fra begynnelsen har tatt med publikum til en annen virkelighet, inviterer Mørk-Eidem og hans team oss med til en galakse langt, langt unna, og leker med kjente referanser i vår tid: etterkrigstidas sci-fi-filmer, med sine enkle kulisser og triks. Jeg er glad for at vi nå kan introdusere enda flere mennesker for denne underlige, virkelig morsomme og fantastisk absurde verden. På scenen står mange av de samme solistene som sist, men også noen nye, som til sammen demonstrerer bredden og kvaliteten på norske og nordiske sangere i dag. Denne gangen er vi så heldige å ha Magnus Loddgard som musikalsk leder for solister, Operaorkestret, Operakoret og en gruppe talentfulle barn fra Barnekoret gjennom 12 nye forestillinger.

Velkommen inn!

TRYLLE- FLØYTEN

En opera i to akter

- ▷ **Musikk** Wolfgang Amadeus Mozart
- ▷ **Libretto** Emanuel Schikaneder ▷ **Musikalsk ledelse** Magnus Loddgard
- ▷ **Regi** Alexander Mørk-Eidem ▷ **Ansvarlig for gjenoppsetningen** Erlend Samnøen
- ▷ **Scenografi** Christian Friedländer ▷ **Kostymer** Maria Gyllenhoff ▷ **Lysdesign** Ellen Ruge
- ▷ **Musikalsk konseptutvikler** Atle Halstensen ▷ **Elektronisk lydbilde** Fredrik Baden

Urpremiere 30. september 1791, Wien

Norgespremiere 14. november 1959, Den Norske Opera

Premiere denne oppsetningen 28. november 2015, Den Norske Opera & Ballett

Sesongpremiere 29. april 2019, Den Norske Opera & Ballett

Operaen synges på norsk

Gjendiktning Per E. Fossen, bearbeidet av Alexander Mørk-Eidem

Engelsk oversettelse John C. Anthony

OPERASJEF: ANNILESE MISKIMMON
ANSVARLIG UTGIVER: DEN NORSKE OPERA & BALLETT
ADM. DIR.: GEIR BERGKASTET

I REDAKSJONEN:
INGEBORG NORSHUS, REDAKTØR / ALEXANDER MØRK-EIDEM, REGISSØR /
HEDDA HØGÅSEN-HALLESBY, DRAMATURG / ERIK BERG, JØRG WIESNER (S. 9, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 31), FOTO /
LIVE B. MOLVÆR, GRAFISK DESIGN / JOHN C. ANTHONY, OVERSETTER / 07 MEDIA AS, TRYKK

**Musikken ligger
ikke i notene,
men i stillheten
imellom.**

- W. A. MOZART -

Handling

Første akt

Prins Tamino er på vei gjennom solsystemet med de to soler, Isis og Osiris, da romskipet hans blir angrepet av en slange. Plutselig forsvinner monstret, men romskipet styrter ned på en fremmed planet. Det er De tre damer som har skremt bort slangen og ved en feiltagelse truffet Taminos rakett. De går for å fortelle dronningen sin at det er kommet en mann fra himmelen. Kanskje kan han hjelpe henne?

Tamino forsøker å få radiokontakt med Den galaktiske overkommandoen da han blir avbrutt av en hårete figur, som fanger merkelige fugler ved hjelp av en tute. Den hårete skapningen viser seg å hete Papageno, og hevder at det var han som hjalp Tamino ved å drepe slangen som jaget romskipet hans.

De tre damene overhører Papagenos skryt og setter lås på munnen, slik at han aldri mer skal lyve. Damene har med seg en gave fra Nattens dronning, et hologram av dronningens datter Pamina, som er bortført av den onde trollmannen Sarastro. Da Tamino får se hologrammet, blir han forelsket med det samme. Nattens dronning og hennes hoff ankommer og dronningen ber Tamino om å redde datteren hennes. Klarer han det skal han få gifte seg med henne.

De tre damene befri Papageno fra låsen hans, og forlanger at han skal hjelpe Tamino med å redde Pamina. Papageno vil ikke, men har ikke noe valg. Tamino får en tryllefløyte, som skal hjelpe ham underveis i oppdraget. Papageno er ikke like begeistret for sitt instrument. Tre vesener kommer for å vise vei til Sarastros rike.

Papageno er til sin store glede kommet bort fra Tamino. Men gleden er kortvarig da han snubler over den stygge Monostatos, som forsøker å tvinge til seg et kyss fra en vakker jente i en krystallpaviljong.

Papageno forsøker å stagge den stygge, men da de to får øye på hverandre blir de fullstendig overrumplet av hverandres heslige utseende. Monostatos flykter bort fra paviljongen.

Jenta viser seg å være Pamina, og Papageno forteller hvordan han og Tamino er sendt ut på dette redningsoppdraget av dronningen.

Pamina får høre at Tamino er forelsket i henne, og blir sporenstreks like forelsket selv.

De tre guttene viser Tamino veien til en magisk pyramid, som han må gjennom for å komme til Sarastros rike. Der blir han stanset av en portvokter, som forteller at det ganske riktig er Sarastro som hersker bak pyramidens port, men at Sarastro ikke er en ond trollmann. Han er derimot en vis mann, og det er Nattens dronning som lyver og er den onde. Tamino ber om å få vite om Pamina er der inne, men portvokteren er bundet av et taushetsløfte.

Mystiske stemmer i grotten hvisker at Pamina lever og at han snart skal få møte henne. For å takke grottefolket spiller Tamino på Tryllefløyten. Da Papageno tuter i det fjerne, løper Tamino ut for å finne sin følgesvenn.

Papageno og Pamina leter etter Tamino. De blir overrumplet av den stygge Monostatos, som har fått med seg noen andre kuttetlede skikkelser for å føre Pamina tilbake til paviljongen. Papageno får en briljant musikalsk idé, og narrer de kuttetlede bort med det magiske instrumentet han fikk.

Pamina og Papagenos triumf blir ikke langvarig, for ut av pyramidens port strømmer det en mengde menn av alle arter, som synger Sarastros pris.

Sarastro stiger frem og Pamina ber sin far om å tilgi henne. Hun rømte fra paviljongen bare fordi Monostatos forsøkte å kysse henne. Papageno blir meget overrasket da han får høre at Sarastro er Paminas far.

Pamina forsøker å tale morens sak, men blir bryskt avvist av Sarastro. Sarastro blir avbrutt av Monostatos, som fører Tamino inn. Pamina og Tamino får se hverandre for første gang og blir om mulig enda mer forelsket.

Monostatos håper å få Paminas hånd som belønning for å ha fanget Tamino, men får isteden straff for å ha forsøkt å kysse henne.

Sarastro gir sine menn ordre om at Tamino og Papageno skal føres inn i pyramidens for å gjennomgå prøvelsene. Pamina trygler forgjeves Tamino om å bli hos henne, fordi hun frykter for hans liv der inne. De sverger hverandre evig kjærlighet før de tar farvel.

Andre akt

I manngrotta er det kaos. Broderskapet er misfornøyd med at Sarastro lar sin datter bo der nede hos dem. De flyktet jo ned under overflaten for å slippe kvinners selskap, og nå finnes det en midt iblant dem. De vil ikke la seg friste, og det at Monostatos forsøkte å kysse Pamina, er et bevis på at situasjonen er uholdbar. En av brødrene foreslår at Sarastro skal la Pamina reise bort med Tamino, dersom han går gjennom prøvelsene og viser seg å være en ekte mann. Sarastro går motvillig med på dette.

Tamino og Papageno blir ført inn i tempelet, og blir spurt om de er klare for å gjennomgå broderskapets prøvelser. Tamino er villig å utsette seg for livsfaren for Paminas skyld. Papageno er, ikke helt uventet, litt mer skeptisk. Men han går med på å være både stille og fålmodig dersom han også får en dame i belønning. Begge lover å være tause og ikke la seg friste av kvinner under de prøvelser som skal komme.

Under første prøve dukker De tre damer plutselig opp. Papageno har store problemer med å holde munn, men våre helter blir reddet i siste liten av brødreskapet, som styrter damene ned i undergrunnen.

Monostatos har aldri blitt sammen med noen dame. Er det fordi han er for stygg? Da Pamina sover lister han seg frem for å kysse henne en gang til. Han blir heldigvis avbrutt av Nattens dronning, som viser seg for sin datter i et drømmesynd.

Paminas mor anklager datteren for å velge faren fremfor henne. Pamina forsøker å forsvare seg med at hun elsker begge to. Nattens dronning forlanger at datteren skal drepe faren, hvis ikke har ikke Pamina noen mor lenger. Hun gir sin datter en krystalldolk før hun forsvinner.

Monostatos har sett møtet mellom mor og datter. Hans forslag er at Pamina skal rømme bort med ham. Pamina vil ikke fordi hun elsker Tamino, men Monostatos krever at hun skal elske ham og truer henne med krystalldolken.

Han blir stanset av Sarastro, som forviser ham fra brødreskapet.

Pamina gråter og sier at alt er hennes skyld, men Sarastro forsikrer henne om at det ikke er slik. Det er han og moren hennes som er skyld i alt. Han gir Pamina tillatelse til å reise bort og finne sin egen vei.

I mellomtiden er Tamino og Papageno kommet frem til klippen hvor neste prøve skal avholdes.

Det viser seg å være veldig vanskelig for Papageno å overholde reglene. En gammel hårete kvinne kommer gående, og forteller at hun har en kjæreste som heter Papageno. Men like før hun kaster seg over Papageno, blir hun jaget ut av rommet.

Papageno er i ferd med å innta et festmåltid da Pamina kommer til klippen. Hun forteller at faren har latt henne reise bort med Tamino og at han ikke behøver gå gjennom flere prøver.

Tamino tror dette er en del av prøvelsen og vender henne ryggen da hun forsøker få ham med derfra. Hun synger ut sin smerte, men Tamino er standhaftig og lar ikke hennes gråt få ham til å bryte reglene. Pamina går nedbrutt derfra.

Brødrene hyller Tamino for hans mandige handlemåte, men Tamino klarer ikke holde på tårene og springer gråtende vekk. Papageno anklager brødreskapet for å ha et forkvaklet syn på det å være mann. Han vil ikke være som dem. Han er en helt vanlig fyr og hans høyeste ønske er å få seg en dame.

Papageno blir avbrutt av den samme gamle hårete kvinnen som angrep ham tidligere. Hun krever å få bli sammen med ham. Han nekter, men hun truer med at han da må leve hele livet i disse grottene uten venner, kvinner og mat. Denne trusselen gjør at Papageno går med på å gifte seg med henne. Etter at hun har tatt av seg forkledningen og viser seg å være Papagena, hans drømmedame, blir både Papagena og Papageno styrtet ned i hver sin undergrunn.

Etter å ha blitt avvist av Tamino, vender Pamina tilbake til klippen for å ta sitt eget liv. Hun blir stanset i siste liten av De tre guttene, som kan fortelle at Tamino elsker henne like høyt som hun elsker ham. Sammen går de for å finne ham.

I lavarommet skal en nedbrutt Tamino gå gjennom den siste prøven. Han skal gå gjennom ild for å bevise sin mandighet. Plutselig hører han Paminas stemme og ber om å få snakke med

henne. Brødrenes leder nekter ham dette, men da bryter de andre brødrene inn og gir ham lov. Både Tamino og Pamina har vist seg verdige.

Pamina foreslår at de sammen skal gå gjennom ildprøven, og mener at Tryllefløyten, som opprinnelig var en kjærlighetsgave fra Sarastro til Nattens dronning, skal lede dem trygt gjennom alle farer.

Ved hjelp av musikken og kjærlighetens makt kommer de seg helskinnet gjennom ilden, til brødrenes begeistring.

Papageno leter etter sin Papagena. Men da han ikke kan finne henne igjen, beslutter også han å ta livet av seg. Men også han blir stanset av De tre guttene, og ikke nok med det: De hjelper ham å finne Papagena.

På overflaten leder Monostatos Nattens dronning og hennes kvinnelige hoff til den hemmelige inngangen til brødreskapets grotter. Nattens dronning lover at han skal få Pamina som belønning for sitt svik mot Sarastro.

Like før de skal stige ned i undergrunnen blir de angrepet av Sarastro og hans brødre. Nå skal de styrtes ned i den evige natt.

Hvis ikke noen stanser dem. Hvem skulle det være?

Alt annet enn Ønskekonserten

«Jeg er ikke motstander av opera, altså, bare så jeg har sagt det», sier Alexander Mørk-Eidem.

TEKST: SIRI LINDSTAD

Forrige oppslag:

Violetta Peschanskaya,

Viktorja Veronika

Anchissi Joner,

Ava Line Shokooh,

Tre gutter

–

Eli Kristin Hansveen,

Pamina

Magne Fremmerlid,

Sarastro

Vi har snakket i nesten en time om den kommende oppsetningen av *Tryllefloyten*, da regissør Alexander Mørk-Eidem bekjenner sitt noe ambivalente forhold til opera.

▷ Jeg har en kompis som elsker opera. Selv elsker jeg fotball. Og da er det denne kompisen sier til meg: «Alexander, tenk deg at du er en som ikke egentlig liker fotball, men som likevel går for å se en kamp. Og det eneste du sitter og tenker er at: Hvorfor tar ikke spillerne bare ballen i hendene og løper, slik som i andre ballspill? Sånt forhold har du til opera.» Og det er jo sant! Når jeg ser fotball, tenker jeg ikke over at spillerne ikke kan ta ballen med hendene. Isteden nyter jeg triksing og hælspark. Men når jeg ser opera, tenker jeg teater. Jeg tenker framdrift, utvikling av karakterer og handling. Opera er ofte det motsatte av nettopp det. Det er en masse stopp hele tiden, der man broderer ut en følelse.

Null ærbødighet

Og likevel: Forventningene til Alexander Mørk-Eidems versjon av *Tryllefloyten* er store. Han er en bejublet teaterregissør, med hang til klassikerne, som han gjerne vrir og vender på. Ærbødighet overfor dramatikerne er nemlig ikke hans greie.

Den holdningen har han tatt med seg ned i Bjørvika.

▷ Jeg forsøker å lage nye forestillinger selv om de er basert på gamle verk. Jeg liker å flytte klassikerne i tid og rom, for at publikum lettere skal kunne koble seg på emosjonelt. Med *Tryllefloyten* forsøker jeg å finne tilbake til den stemningen som må ha vært i salen da stykket ble vist for første gang.

Første gang, det var 30. september 1791, i et teater i Wiens den gang største leiegård, Freihaus auf der Wieden. Teatersjef var Emanuel Schikaneder, som skrev librettoen til *Tryllefloyten* og selv spilte rollen som Papageno.

▷ Dette var et privatteater, der de spilte for hatten. Det gjør noe med forestillingen. Den må fenge umiddelbart, folk må forstå historien der og da.

Oppsetningen ble da også en dunderuksess.

▷ De skal ha spilt over to hundre forestillinger bare på det teatret. Det betyr at stykket må ha vært tilgjengelig og underholdende, for folk flest.

Siden har *Tryllefloyten* blitt et av operaverdens mest elskede verk. Men det folkelige har forsvunnet underveis, sier Mørk-Eidem.

▷ Den gangen må folk ha skjont hva de sang. Det gjør ikke dagens operapublikum nødvendigvis, og dermed blir de helt avhengige av tekstmaskinene, som skaper en avstand til det som skjer på scenen. Siden Mozart og Schikaneders tid har operahusene blitt større, og sangerne må synge stadig kraftigere for å overdøve orkestret. Da begynner man å legge seg på vokalene og hoppe over konsonantene, og dermed blir det helt umulig å høre hva de sier. Men sånn kan det ikke ha vært fra start av. Da kunne de bare ha sunget la-la-la!

Venstre:

Marius Røh

Christensen, *Tamino*

Flytter seg i tid og rom

Som sagt: Mørk-Eidem liker å la de klassiske historiene utspille seg i en annen tid og på et annet sted enn i de opprinnelige versjonene. I *Jungelboken* av Rudyard Kipling, på Stockholm Stads-teater i 2007, ble den indiske jungelen erstattet med et moderne, urbant mørke, der dyrene hadde tatt over Stockholm. Anton Tsjekovs verk *Tre søstre*, satt opp på samme teater året etter, flyttet Mørk-Eidem fra en russisk garnisonby på begynnelsen av 1900-tallet til Norrland i Sverige på 1960-70-tallet.

▷ Schikaneder og Mozart la inn en rekke referanser til det folk var opptatt av på slutten av 1700-tallet. De hentet for eksempel en del inspirasjon fra egyptologi, som var populært på den tiden. Dessuten finner vi mange referanser til frimurerne, som både Mozart og Schikaneder var medlemmer av. Frimureri var vel å merke noe helt annet den gangen enn hva det er i dag. Dette var jo under den franske revolusjon, og frimurerne var fritenkere og halvrevolusjonære folk.

I dag går imidlertid referansene både til egyptologien og 1700-tallets tyske frimureri de fleste av oss hus forbi.

▷ Isteden har vi forsøkt å hente inn referanser fra en annen mytologi som vi kjenner bedre, og som vi dermed kan leke oss med: Det er etterkrigstidens science fiction. Vi følte at handlingen var såpass outrert at vi like gjerne kunne legge den til en annen planet.

Og dermed er vi ute i rommet et sted, på det Mørk-Eidem kaller en «B-filmsplanet».

▷ Dette er før *Star Wars* og høyteknologiske filmer og tv-serier. Det visuelle uttrykket er inspirert av de første sci-fi-filmene som kom, med

teatermalte kulisser og enkle filmtriks, for eksempel raketter som dras opp ved hjelp av fiskesnøre. Vi hadde lyst til å få fram den samme barnslige, naivistiske lekenheten til materialet som vi ser i de filmene.

Skilsmiddedrama

Tryllefloyten er først og fremst Schikaneders verk, mener Mørk-Eidem. Komponist Mozart er mest av alt en håndverker som hankes inn for å gjøre en jobb: noe dansemusikk her, en artig vise der, noe pompøst og flott, noe sørgelig.

▷ Schikaneders historie får Mozart til å komponere litt utenfor boksen. Men spesielt gjennomkomponert kan man vel ikke si at det er, selv om det er bra. Selvfølgelig er det bra!

Innimellom var det lange partier med tekst. Disse droppes ofte i moderne oppsetninger, noe som bidrar til at publikum lett faller av, for historien er komplisert og full av sidespor.

I Mørk-Eidems versjon er det et skilsmiddedrama vi blir vitne til.

▷ Nattens dronning og Sarastro har hatt et forhold og har sammen datteren Pamina. Nå er det slutt mellom dem, og mellom kvinner og menn som sådan – de orker ikke å ha mer med hverandre å gjøre. Sarastro har tatt med seg alle mennene, samt Pamina, og gjemt seg i en grotte under jorda, mens kvinnene hersker oppe på overflaten.

Nattens dronning sender Tamino ned i underverdenen, for å redde ut Pamina. Skal han klare det, må ha bestå en rekke prøver.

▷ Problemet er at jo flere prøver han består, jo mer mann blir han. Idealet er at han skal bli taus, ikke vise følelser, være en ordentlig mannemann. Men dermed fjerner han seg bare mer og mer fra Pamina.

Kjønnskrig

Og hvem skjønner hva som foregår? Jo, den muntre Papageno.

▷ Han blir en slags voice of reason her, når han sier at Tamino ikke kan holde på som han gjør. Og det er vel den største forskjellen i min forestilling sammenlignet med tidligere. Denne gangen er det ikke

Sarastro og hans tilsynelatende vise menn som står for moralen. Det er Papageno og hans lyse sinn.

I den originale versjonen av *Tryllefloyten* er det urimelig mye kvinnehat, mener Mørk-Eidem.

▷ Det er det i og for seg mye av også i min versjon, men nå er den mer situasjonsbestemt, og hatet er gjensidig mellom kvinnene og mennene. Isteden for å bygge opp under kvinnehatet forsøker jeg å kommentere denne framstillingen av menn som fornuftige vesener og kvinner som dumme.

En annen ting som Mørk-Eidem ikke kunne la stå ukommentert, var framstillingen av Monostatos, en av Paminas ivrigste beilere.

▷ I Schikaneders versjon er han svart og framstilles som et villdyr, en standard stereotyp om afrikanere. Det der kan vi ikke ha i en forestilling anno 2015. Så Monostatos er ikke lenger svart, bare urimelig stygg.

Schikaneder og Mozart tenkte neppe at de skulle lage et mesterverk som fortsatt skulle bli spilt lenge, lenge etterpå, mener Mørk-Eidem.

▷ De ville nok synes en slik suksess mange hundre år senere var merkelig. For selv ønsket de jo å lage forestillinger som ble oppfattet som nye og moderne. Det tenker jeg også er min jobb.

Han er veldig fornøyd med å ha fått Atle Antonsen som Papageno.

▷ Det å skrive inn en skuespiller og komiker i den rollen, er helt i tråd med originalversjonen, der Schikaneder selv spilte Papageno. Og ja da, Atle kan synge!

Mozart har uansett lagt inn litt hjelp til Schikaneder, Atle Antonsen og andre amatørsangere som fyller rollen som Papageno: Du kan høre hvordan strykerne i orkestret ofte spiller de første strofene av Papagenos sanger, slik at sangeren lett skal finne riktig tone.

Den hellige musikken

Alexander Mørk-Eidems fremste mål er å gi publikum noe de ikke forventet seg.

▷ Det er det alle egentlig vil, tror jeg: å bli overrasket, helst positivt, så klart. Det gjelder også operapublikummet. Ja, jeg vet at det finnes de som kommer og hører opera først og fremst for å høre det samme om og om igjen, men min jobb er ikke å lage Ønskekonserten. Jeg vil lage nye forestillinger. I så måte føler jeg meg veldig på lag med Schikaneder, som skamløst laget forestillinger ingen hadde sett før. Da er det også et poeng at de ikke skal ha hørt alt før heller.

For dette at en operaregissør kan gjøre alle mulig sprell, bare musikken får være som den er, nei, det henger ikke på greip for Mørk-Eidem.

▷ Det er som om operamusikken er hellig! Du ser og hører det i den moderne operatradisjonen, der handlingen gjerne kan legges til et narkoreir eller en bensinstasjon, mens musikken er den samme vanlige tam-tam-tam. Når jeg ser slike forestillinger, er det som om musikken holder på med en ting, mens regissøren, scenografen og de andre holder på med helt andre ting. Det synes jeg er merkelig. Jeg vil at alt skal stemme, både det du ser og hører.

Håpet er å få til en forestilling som fenger både de som går mye i operaen og de som ikke er der så ofte.

▷ Jeg vil ha alle med på leken, at alle henger med uten å måtte sitte og stirre på tekstmaskinen hele tiden, eller lese seg opp på handlingen på forhånd. For et teatermenneske som meg er det helt absurd at folk skal måtte kjenne historien før de går inn i salen, og nærmest stille med en bruksanvisning. Hvor blir det av spenningen og overraskelsene da?

Maja Skille,
Ann-Helen Moan,
Hege Høisaeter,
De tre damene

**Hva er verre
enn en fløyte?
To fløyter!**

- W. A. MOZART -

Tryllefløyens tilblivelse

TEKST: INGEBOG NORSHUS

Emanuel Schikaneder er for mange først og fremst knyttet til teksten i *Tryllefløyen*, en av verdens mest spilte operaer. Men hvem var denne mannen, som fikk æren av å være Mozarts siste librettist? Man regner med at han skrev et hundretalls teaterstykker, hvor mange av dem var store kassasuksesser i Wien og provinsteatrene. Dessuten hadde han ledet flere omreisende teatertrupper, han var teaterdirektør, produsent og en populær skuespiller.

Han var også en nær venn av Mozart, og hadde satt opp flere av hans operaer, i en tid da mange av de andre teatrene heller satset på italienske «hits». Til tider hadde han hele seks Mozart-operaer i sitt repertoar, til tross for at det neppe var disse som spilte inn mest penger. Han satte også opp en rekke andre syngespill, operaer og komedier – der han selv spilte de komiske sceneskikkelsene og fungerte som trekkplaster for publikum. En rekke av hans produksjoner ble svært populære, samtidig som han også satte opp smalere stykker av blant annet Schiller og Shakespeare. Schikaneder var faktisk ansett som en fremstående Shakespeare-skuespiller på 1770-tallet.

På grunn av den harde konkurransen med andre teaterhus trengte han flere kassasuksesser, og da han mente han hadde funnet et tema for et slags eventyrspill, fikk han omsider overtalt Mozart til å skrive musikken.

Siden Schikaneder hadde gjort stor lykke med sine tidligere scenefigurer, skrev han fuglefangeren Papagenos rolle til seg selv, og oppga at han skulle være kledd i fjærkostyme. Det er en relativt enkel rolle musikalsk sett, men Schikaneder hadde til hensikt å fri til publikum med denne underholdende skikkelsen – noe han også skulle vise seg å lykkes i. Da første akt var ferdigskrevet, oppdaget Mozart og Schikaneder imidlertid at samme tema var blitt valgt av et konkurrerende teater, i operaen *Kaspar der Fagottist, oder die Zauber-Zither* av en populær komponist, Wenzel Müller. Stykket

hadde stor suksess, og for å unngå å kopiere, snudde Schikaneder på poenget i historien, og forandret den onde trollmannen som røvet Nattens dronnings datter, til en stor filosof og menneskevevner.

Musikkens lydige datter

Schikaneder og Mozart jobbet tett sammen om operaen i 1791, og derfor har vi færre brev som kan fortelle om arbeidsprosessen enn det som gjerne er tilfellet med andre operaers tilblivelse. Det har likevel blitt sagt at Mozart endret om lag 50 steder i librettoen, han slettet og la til, og det foreligger enkelte beskrivelser av hvordan de to tøyset og moret seg med instrumenter og utvikling av rollefigurer. Uansett var de enige om at dette skulle bli en moderne og underholdende forestilling for folket, fremført på tysk så alle skulle forstå teksten.

Mozarts estetiske credo var: «I en opera må poesien være musikkens lydige datter.» Schikaneders vers har vel neppe blitt stående som fantastisk poesi, men sceneanvisningene hans i librettoen åpenbarte flere steder en forestillingsevne med nesten «filmatiske» kvaliteter, lenge før noen visste hva film var. Her skrev han poesi i bilder.

Ingen bestrider vel at *Tryllefløyen* var blant Mozarts største operaer, og at hans musikk har udødeliggjort verket. Men er det bare musikken som har ført til at operaen blir spilt om og om

Førrige oppslag:

Thorbjørn Gulbrandsøy,
Tamino
Emil Havold Næshagen,
Andre prest

Venstre:

Morten Espeland, *Taler*

igjen, verden over? Man kan alltid diskutere hva som var Schikaneders bidrag til *Tryllefloyten*'s suksess, bortsett fra at han skrev teksten, og legemliggjorde Papageno-skikkelsen. Det som er sikkert, er at han var både produsent og regissør, og hadde castingansvaret. På bakgrunnen av dette var det kanskje ikke så rart at det trykte programmet proklamerte: «Eine grosse Oper in 2 Akten, von Emanuel Schikaneder», og med Mozarts navn i liten skrift nedenfor sammen med castinglisten – slik det var vanlig på den tiden.

Rollen som Nattens dronning ble sunget av Mozarts svigerinne Josefa Hofer, som må ha vært litt av en virtuos, i og med at Mozart skrev disse fantastiske koloratur-ariene til henne, og det samme med den 17 år gamle Anna Gottlieb, som sang Pamina. Disse rollene regnes fortsatt som skikkelige «styrkeprøver» for sopraner.

Tryllefloyten ble spilt 223 ganger i Schikaneders teaterhus Freihaus Theater auf der Wieden, som var en rekord på den tiden, før den nåt samme suksess ved Theater an der Wien. Allerede i 1792 ble den satt opp i Praha, og i 1794 var det faktisk 27 tyske teatre som hadde denne forestillingen på plakaten.

Kilder:

Kurt Honolka: *Papageno – Emanuel Schikaneder, Man of the Theater in Mozart's time*, og George Putnam Upton: *The Standard Operas*

Venstre:
Eir Inderhaug,
Nattens dronning
Nils Harald Sødal,
Monastatos

Høyre:
Marius Roth
Christensen, *Tamino*
Eli Kristin Hanssveen,
Pamina

Papageno som jovial Stangesokning

Bernt Ola Volungholen i samtale med Kari Eikli.

TEKST: INGEBORG NORSHUS

BERNT OLA:
«En Papageno av i dag trenger ikke mange «likes» på Facebook.»

Det skal et multitalent til for å framstille en så enkel sjel som Papageno. Humor, musikalitet, kreativitet, skuespillertalent, god fysikk og sjarm i store doser må til for å gi troverdighet til den unnvikende, men eie-gode Papageno, som skyr alle hindringer på vei mot målet. Og livets største mål for ham er deilig mat og en søt, liten kjærreste – som han vil skaffe seg via minste motstands vei.

Når man har en hovedrolle i en lang forestillingsrekke, pleier Operaen å ha en «cover» – eller innhopper – i tilfelle sykdom eller skade. Da Den Norske Opera & Ballett satte opp *Tryllefløyten* i 2017, var det komikeren Atle Antonsen som ga liv til Papageno, en skikkelse som labbet rundt i lurvete pels på apeføtter og gjøglet i fritekst mens han spilte på maracas og plastblåse. Atle Antonsens cover fikk hoppe inn én gang – i den aller siste forestillingen. Den heldige var vallsetingen Bernt Ola Volungholen, som ennå ikke hadde gjort ferdig sin master på Operaakademiet i København.

Hvordan var det å hoppe inn i en rolle som så til de grader ble skapt for og av Atle Antonsen?

▷ Jeg syntes det var ganske skremmende å kanskje skulle erstatte en som jeg lenge har beundret som artist, samtidig som jeg syntes Operaen var modig som turte å satse på meg. Jeg forberedte meg ved å observere Atle fra salen, for jeg fikk faktisk ingen scenepøver. Jeg skjønte fort at jeg ikke kunne kopiere hans tolkning, hans referanser er ganske forskjellige fra mine. Atles humor kan være sarkastisk, han bruker gjerne kvass ironi, og han er fysisk stor. Jeg måtte finne min måte å løse oppgaven på, og jeg landet på å gjøre Papageno til en jordnær «vællseting» fra Hedmark; ja, rett og slett ved å være meg selv. Forestillingen 14. januar 2017 var preget av improvisasjon og mye adrenalin, men jeg opplevde det likevel som trygt på grunn av støtte fra kollegene på scenen og den gode responsen fra salen.

Bernt Olas Papageno ble like leken og humoristisk som sin forgjengers. På kjøpet fikk publikum oppleve en lys, varm og godt skolert baryton, der teksten ble framført på en befriende hedmarksdialekt. Det skulle bli inngangsbilletten til at han i denne gjenoppsetningen fikk hele forestillingsrekken selv – uten cover.

Bernt Ola
Volungholen,
Papageno

Du må spille på mange strenger som Papageno, ikke minst må du ta i bruk ditt skuespiller-talent. Er det skummelt eller frigjørende?

▷ Jeg har alltid en viss frykt for ikke å gjøre ting bra nok og gjennomgår glimt av både tvil og katastrofetenkning. Men jeg har valgt å stole på de erfarne regiassistentene Gudrun Glette og Hilde Andersen, som velvillig deler med meg det jeg ikke kan. Og når jeg føler at de ler *med* meg og ikke *av* meg, så vet jeg at jeg snart skal få det morsomt sammen med publikum.

Synes du en feiging som Papageno fortjener å få sin Papagena etter å ha levd etter mottoet «minste motstands vei»?

▷ Absolutt! Han fortjener henne fordi han gjør alt «galt» og likevel får henne! Papageno har gjort mer enn å velge minste motstands vei; han har faktisk gjort det vanskeligste, nemlig å ikke gå gjennom presteskapets seremonielle prøvelser for å få et godt liv; men heller være lojal mot egne følelser. Det er vanskeligere å gå imot «systemet» enn det er å følge reglene. I dagens samfunn er det å holde munn egentlig en ganske enkel oppgave kontra det å heve stemmen mot noe som du syntes er feil eller urettferdig.

Er Papageno et sjeldent dyr i arken, eller er det en liten Papageno i oss alle?

▷ Åja, han har nok en plass i oss alle. Og vi fortjener også å ha en Papageno-stemme i oss, som for eksempel tør si: «*Je kæn itte skjønne offer itte, je har fått meg en kjærrest enda, je som er så pen?*» En Papageno av i dag trenger ikke mange «likes» på Facebook. Han vil heller ikke bruke Snapchat istedenfor møter med mennesker av kjøtt og blod. Han vil kort og godt bare ha det fint med menneskene rundt seg.

Da er han kanskje ikke så enfoldig som han virker ved første bekjentskap?

▷ Så visst ikke! Prاتمakeren kunne faktisk holde kjeft når det sto om liv og død. Og i operaens eneste kjærlighetsduett, som er mellom ham og Pamina, så synes jeg de to er det perfekte par. Da er det litt vemodig når han innser at det ikke kan bli de to, for hans oppdrag er å føre henne sammen med Tamino.

Så ender han til slutt lykkelig opp med Papagena, som først viser seg for ham som en krokete 90-åring. Papagena gjorde der en ganske modig test av Papagenos verdier. Ville han gå etter hennes ytre eller indre kvaliteter? Jeg tipper han ville ha proklamert for all verden at han gikk etter de ytre, men han kom faktisk til å like den «gamle», og ble rikelig belønnet.

Nei, Papageno er ikke enfoldig. Kreves det ikke både intelligens og kreativitet for å oppnå sine mål ved å bruke minst mulig energi?

Denne siden:

Bernt Ola Volungholen, *Papageno*
Lydia Hoen Tjore, *Maija Skille*
og Lydia Bryngelsson, *De tre damene*

To neste oppslag:

Eir Inderhaug, *Nattens dronning*

–

Kjetil Staa, *Monostatos*

–

Thor Inge Falch, *Monostatos*

**Tilgi meg, Deres Majestet.
Jeg er en vulgær mann!
Men jeg kan forsikre
Dem om at musikken min
ikke er det.**

- W. A. MOZART -

DEAR AUDIENCE

ANNILESE MISKIMMON
OPERA DIRECTOR

Over the last 227 years *The Magic Flute* has served as gateway to opera for many – including me! It was the first opera I ever saw as a 10 year old schoolgirl in an amateur, piano-accompanied production in a church hall in Belfast. My father – one of the talented amateurs taking the lead roles – sang Papageno, the bird catcher. I still remember that night over 32 years later. I wish you equally happy opera memories of this performance. This masterpiece by Mozart and Schikaneder has enjoyed enormous popularity since its first performance on 30 September 1791. The Queen of the Night's hair-raising aria and the jovial bird-catcher Papageno's song are two of the most well-known melodies from the opera repertoire. The fact that Theater auf der Wieden was a private theatre financially dependent on shows that could grasp the audience, might explain the somewhat bizarre mix of styles and elements. *The Magic Flute* combines serious Italian operatic style with down-to-earth German musical comedy. It reflects the West's growing fascination in the 1790's with oriental Egypt, Mozart and Schikaneder's flirt with freemasonry, but also with the Enlightenment's quest for truth. The production you will see tonight has also been a huge hit. During its premiere run here at The Norwegian National Opera & Ballet in 2015 and again in 2017, all performances were completely sold out. It has also been broadcast on NRK and The Opera Platform. Audience members and critics alike agreed that Norwegian director Alexander Mørk-Eidem's new take on this beloved classic

was a great success. When Mørk-Eidem was asked by my predecessor, Per Boye Hansen, to create a show for the whole family, he created something funny, fascinating and surreal for the audience of today. He found this a more historically authentic approach than trying to replicate what we think the audience in Vienna might have seen in 1791. For Mørk-Eidem, to stage it in the spirit of Mozart and Schikaneder means to focus on playfulness and humor, which are elements that must be updated by and for every new generation of performers and audiences. Just as Mozart's last opera was presented in the native language of the Viennese audience, we present the Flute in Norwegian. And just as the *Flute* from the very beginning has brought its audience to another reality, Mørk-Eidem and his team invite us to a galaxy far, far away and play on a shared modern trope: postwar sci-fi movies with low-tech painted sets and simple theatrical magic. I am delighted that we now can introduce even more people to this strange, genuinely funny and wonderfully absurd world. We have reunited almost the same casts the two last times. Together they demonstrate the quality of Norwegian and Nordic singers today. It's also a pleasure having Magnus Loddgard as our conductor. He will lead the soloists, the Opera Orchestra, the Opera Chorus and talented young people from our Childrens Chorus in 12 new performances of this production.

Welcome in!

Synopsis

First act

Prince Tamino is on his way through the solar system with the two suns, Isis and Osiris, when his spaceship is attacked by a serpent. Suddenly the monster disappears, but the spaceship loses altitude and crashes on an alien planet. In scaring away the serpent, the Three Ladies have hit Tamino's rocket ship by mistake. They go to tell the Queen that a man has arrived from the heavens. Perhaps he can help her?

Tamino is trying to establish radio contact with the Galactic Head Command when he is interrupted by a hairy character who is catching strange birds using a horn. The hairy character, who turns out to be Papageno, claims that he was the one who helped Tamino by killing the serpent chasing his spaceship.

The Three Ladies hear Papageno boasting and padlock his mouth so he cannot tell anymore lies. The Ladies bring a gift from the Queen of the Night, a hologram showing the Queen's daughter Pamina, who has been abducted by the evil sorcerer Sarastro. When Tamino sees the hologram he instantly falls in love. The Queen of the Night and her retinue arrive and the Queen asks Tamino to save her daughter. If he can do this, he will win her hand in marriage.

The Three Ladies remove the lock from Papageno and demand that he help Tamino save Pamina. Papageno does not want to do this, but has no choice. Tamino receives a magic flute, which he can use in his mission. Papageno is not as enthusiastic about the instrument he is given. Three Beings arrive to show the way to Sarastro's realm.

To his great joy Papageno has lost Tamino. But his joy is short-lived as he stumbles across the nasty Monostatos, who is trying to help himself to a kiss from a beautiful girl in a Crystal Pavilion.

Papageno tries to stop this ugly creature, but when the two of them see each other both are completely surprised by the ugly appearance of the other. Monostatos flees from the Pavilion. The girl turns out to be Pamina, and Papageno explains how he and Tamino have been sent on this rescue mission by the Queen.

When Pamina hears that Tamino is in love with her, she instantly falls just as much in love with him.

The Three Boys show Tamino the way to a magical Pyramid that he must pass through to enter Sarastro's realm. There he is stopped by a Gatekeeper, who informs him that while it is correct that Sarastro rules behind the gate of the Pyramid, it is not correct that Sarastro is an evil sorcerer. He is a wise man and it is rather the Queen of the Night who is evil and lying. Tamino asks whether Pamina is inside, but the Gatekeeper is bound by a vow of silence.

Mystical voices in the cave whisper that Pamina lives and that he will soon meet her. To thank the people in the cave Tamino plays the Magic Flute. When Papageno tootles in the distance, Tamino runs off to find his companion.

Papageno and Pamina are looking for Tamino. They are surprised by the nasty Monostatos who has brought some hooded characters to take Pamina back to the Pavilion. Papageno has a brilliant musical idea and lures the hooded characters away with the instrument he was given.

But Pamina's and Papageno's triumph is short-lived because a host of men of all sorts stream from the gate of the Pyramid, all singing the praise of Sarastro.

Sarastro enters and Pamina begs him to forgive his daughter. She fled from the Pavilion only because Monostatos tried to kiss her. Papageno is very surprised when he hears that Sarastro is Pamina's father.

Pamina's attempt to get her father to forgive her mother is brusquely rejected by Sarastro. Sarastro is interrupted by Monostatos, who brings in Tamino. Pamina and Tamino see each other for the first time, and fall even deeper in love, if that is possible. Monostatos hopes to win Pamina's hand as a reward for capturing Tamino, but instead is punished for having tried to kiss Pamina.

Sarastro orders his men to take Tamino and Papageno into the Pyramid to go through the Trials. In vain she begs Tamino to stay with her because she fears for his life inside. They swear eternal love to each other before bidding farewell.

Second act

In the men's cave chaos reigns: the brotherhood are unhappy because Sarastro allows his daughter to stay down there with them. They had escaped down there to avoid the company of women, and now there is one among them. They do not want to be tempted, and the attempt by Monostatos to kiss Pamina is proof that the situation is untenable. One of the brothers proposes that Sarastro should allow Pamina to depart with Tamino, if he can pass through the trials and proves to be a true man. Sarastro reluctantly agrees.

Tamino and Papageno have been led into the temple, and are asked whether they are ready to attempt the trial of the brotherhood. Tamino is willing to subject himself to mortal danger for the sake of Pamina. Papageno is, not quite unexpectedly, more sceptical. But he promises to be silent and patient if he also can have a girl as a reward. Both promise to be silent and not allow themselves to be tempted by women during the trials ahead.

During the first trial the Three Ladies suddenly appear. Papageno has great difficulties remaining silent, but our heroes are saved at the last moment by the brotherhood who cast the ladies into the abyss.

Monostatos had just never found a girl. Is it because he is too ugly? While Pamina is sleeping he sneaks up to kiss her again. Fortunately, he is interrupted by the Queen of the Night, who appears before her daughter in a vision.

Pamina's mother accuses her daughter of choosing her father over her. Pamina attempts to defend herself by saying that she loves both of them. The Queen of the Night demands that Pamina must kill her father, otherwise she will have no longer have a mother. She gives her daughter a crystal dagger before she disappears.

Monostatos has observed the meeting between mother and daughter. His proposal is that Pamina should flee with him. Pamina declines because she loves Tamino. Monostatos demands that she must love him and threatens her with the crystal dagger. He is stopped by Sarastro, who banishes him from the brotherhood.

Crying, Pamina says that everything is her fault. Sarastro assures her this is not the case, he and her mother are to blame for everything. He allows Pamina to depart and find her own way. He has chosen a life in these holy caves, but this is no life for Pamina.

Meanwhile Tamino and Papageno have arrived at the cliff where the next trial is to be held. It turns out to be very difficult for Papageno to comply with the rules. An old hairy woman passes by and says that she has a boyfriend called Papageno.

Papageno is dining extravagantly when Pamina arrives at the cliff. She tells him that her father has allowed her to depart with Tamino and that he does not need to go through any more trials. Tamino thinks this is part of the trial and turns his back on her when she attempts to lead him away. She sings out her pain, but Tamino is steadfast and does not allow her weeping to make him break the rules. Heartbroken, Pamina leaves, and Papageno pays ironic tribute to Tamino's manliness.

The brothers cheer Tamino for his manly action, but Tamino is unable to hold back his tears and runs away sobbing. Papageno accuses the brotherhood of having a warped view of being a man. He does not want to be like them. He is an ordinary man and his highest wish is to find a girl.

Papageno even tries to come on to ladies in the audience, but is interrupted by the same hairy old woman who attacked him earlier. She demands to be his girlfriend. He refuses, but she threatens that then he must live his whole life in the caves without friends, women or food. This threat makes Papageno relent and agree to marry her. When she has removed her disguise, and turns out to be Papagena, his dream girl, Papagena and Papageno are both cast into the abyss. In each their abyss.

After having been rejected by Tamino, Pamina returns to the cliff to take her life. She is stopped by the Three Boys, who tell her that Tamino loves her just as much as she loves him. Together they go to find him.

In the lava room a broken Tamino is to attempt the final trial. He must walk through fire to prove his manliness. Suddenly he hears Pamina's voice and asks to let him speak to her. The leader of the brothers denies him this right, but then the other brothers interrupt and allow him to do so. Tamino and Pamina have both proved that they are worthy.

Pamina proposes that they should both pass through the trial by fire, believing that the Magic Flute, which originally was a gift of love from Sarastro to the Queen of the Night, will lead them safely through all danger.

By the power of love and music they pass unscathed through the fire to the joy of all the brothers.

Papageno is looking for his Papagena. Unable to find her, he also decides to kill himself. But he too is stopped by the Three Boys, and not only that, they also help him find Papagena.

On the surface Monostatos is leading the Queen of the Night and her female retinue to the secret entrance to the brotherhood's cave. The Queen of the Night promises that he will be granted Pamina as a reward for his treason.

Just before descending into the underground they are attacked by Sarastro and his brothers. Now they are to be flung down into the eternal night.

Unless somebody stops them. Who could that be?

**I en opera
må poesien være
musikkens
lydige datter.**

- W. A. MOZART -

Biografier

Magnus Loddgard

MUSIKALSK LEDELSE

Magnus Loddgard er en allsidig musiker med karriere både som dirigent og pianist innenfor flere sjangre. I studietiden ble han langsomt og nesten motvillig fascinert av operakunsten, og den har siden utgjort hoveddelen av hans virke. Direkte etter klaver- og dirigentstudier i Oslo og Berlin ble han repetitør ved Den Norske Opera & Ballett. Hans debut som operadirigent ble kort tid etterpå ved innhopp på *La bohème* med Kristiansand Symfoniorkester og Opera Sør. I Bjørvika fikk han dirigere Brittens *Rape of Lucretia* og Verdis *Macbeth*, og han har ledet mange produksjoner ved distrikts- og regionsoperaene i Norge, deriblant *Tosca* og *Tryllefloyten* på festningen i Halden, og urfremføringer av operaer av Ragnar Söderlind, Kjell Habbestad og Gisle Kverndokk. I konsertsalen har han de siste par årene vært å finne foran blant andre Oslo Filharmoniske Orkester, Kringkastingsorkesteret, Trondheim Symfoniorkester, Bodø Sinfonietta og Det Norske Blåseensemble. Han har også blitt en etterspurt dirigent i Vietnam, hvor han regelmessig er gjest i Ho Chi Minh City Ballet Symphony Orchestra and Opera. Loddgard har både som pianist og dirigent gjort mye ny musikk, og urfremført mange verker.

Han var med å stifte samtidsmusikkgruppen Ensemble neoN, og mottok Spelemannsprisen for de to første platene de utga. Loddgard er ansatt ved Komische Oper Berlin som studieleder og musikk-sjefens assistent, og gjorde nylig stor suksess som innhoppende dirigent i Barrie Koskys *West Side Story*-produksjon. På siden av musikerkarrieren bedriver Loddgard et usunt antall hobbyer.

Alexander Mørk-Eidem

REGI

Alexander Mørk-Eidem avsluttet regiutdanningen ved Statens teaterhøgskole i 1998 og har siden registrert et førtitalls teateroppsetninger i Skandinavia. Mørk-Eidem har vært fast tilknyttet Stockholms Stadsteater, hvor han blant annet har satt opp *Djungelboken*, *Hedda Gabler*, *Tre søstre*, *Svek*, *Paraplyene i Cherbourg* og musikalen *De tre musketerer*. Han fikk Heddaprisen i 2002 for *Ingenting om nattergalen* ved Det Norske Teatret. Ved Nationalteatret har han satt opp blant annet *Sporvogn til begjær* (2003), *Kongsemnerne*, som var et samarbeid mellom de skandinaviske nasjonalscenené (2005), *Gengangere* (Ibsenfestivalen, 2006), *Himmelweg* (2007), *Hedda Gabler* (2009) og *Peer Gynt* 2014, som også ga ham en Heddapris for beste scenetekst. Han har i en årrekke satt opp stykker ved Kruttårnteatret i Stavern, der han selv har dramatisert mange av dem. I 2010 satte han opp *Händels Orlando*, med tekst av Virginia Wolf, ved Komische Oper i Berlin. Musikalen *De tre musketerer* hadde i 2015 suksess ved Folke-teatret i Oslo. Mørk-Eidem er tilknyttet Dramaten i Stockholm, der han nettopp har gjort Roald Dahls *Häxorna* og Tracy Letts *Mary Page Marlowe*. Han er kjent for å endre tid og rom når han setter opp klassiske verk, og har en svært leken tilnærming til mye av det han gjør. Da han i 2014 vant Svenska Teaterkritikers Förenings Teaterpris, var en del av begrunnelsen «för att han uttrötligt skapar samtids-aktuella fullträffar av teaterklassiker». Han har også vunnet andre priser, bl.a. svenske Thaliaprisen og Expressens teaterpris.

Christian Friedländer

SCENOGRAFI

Christian Friedländer er en dansk scenograf og kostymedesigner utdannet fra Danmarks Designskoles tekstil- og scenografilinje. Han er bosatt i København og Berlin. Siden 1993 har han skapt mer enn 80 scenografiske verk til teater, opera og ballett. Han samarbeider med anerkjente internasjonale instruktører som Katrine Wiedemann, Bille August, Kasper Holten, Alexander Mørk-Eidem, Frank Castorf og David Marton. 2004–07 var han kunstnerisk leder for Turbinehallerne «Turbo Town» ved Det Kongelige Teater. 1998–2013 var han tilknyttet Det Kongelige Teater, med 33 forestillinger i alt, deriblant åpningsforestillingen på Skuespilhusets Store scene i 2008 med *Hamlet*. Fra de siste årenes opera-/musikkteater-oppsetninger kan nevnes *Madama Butterfly* (Det Kongelige Teater, København); *Pelléas og Mélisande* (Volksbühne, Berlin); *Sonnambula* og *Figaros bryllup* (Münchener Kammerspiele); *Capriccio*, *Orfee*, *Damnation De Faust*, *Don Giovanni*, *Dido* og *Aeneas* og *Remember me* (Opera De Lyon). For Den Norske Opera & Ballett har han gjort *Tryllefloyten* og *Così fan tutte*. Han har jobbet sammen med Dicki Lakha i duoen «The Tower Prophets» siden 2009.

Maria Gyllenhoff

KOSTYMEDESIGN

Maria Gyllenhoff har studert mote og kostymedesign ved Danmarks Designskole i København (1989–94). Hun har medvirket som kostymedesigner i en rekke teaterstykker, operaer, filmer og musikalene og har samarbeidet med regissør Alexander Mørk-Eidem ved flere anledninger. Ved Det Kongelige Teater har hun medvirket som kostymedesigner i *Detaljer* og *Ivanhoe*. Andre oppsetninger Gyllenhoff har medvirket i er *Onkel Vanja*, *Flugt* og *En midtsommernattsdrøm* ved Det Kongelige Teater i

København, *Don Juan*, *Hedda Gabler*, *De tre musketerer* og *Paraplyerna i Cherbourg* ved Stockholms Stadsteater, og *Peer Gynt* ved Nationaltheatret i Oslo. Hun har medvirket ved operaoppsetninger som *Orlando* ved Komische Oper Berlin, *Simon Boccanegra* og *Dancer in the Dark* ved Den Kongelige Danske Opera, *La sonnambula* og *Carmen* ved Opera Hedeland.

Ellen Ruge

LYSDESIGN

Ellen Ruge er født i Oslo, men har bodd i Stockholm siden 1982. Hun har et stort antall produksjoner bak seg som lysdesigner, både innen dans, teater og opera. Ellen Ruge har tidligere gjort *Poppeas kroning*, *Ulysses vender hjem*, *Lady Macbeth of Mzensk*, *Tryllefloyten* og *Così fan tutte* ved Den Norske Opera & Ballett. Ruge har jobbet på alle operahus i Sverige, Opera Garnier i Paris, Bayerische Staatsballet, The Hamburgballett, The Grand Theatre National Opera i Warszawa, Deutscher Oper am Rein i Dusseldorf, Nederlands dansteater, Teatro del Argentina Roma, Ballet Ramberg og Cullberg-balletten, på en rekke oppsetninger med bl.a. Mats Ek. Hun har også jobbet på Brooklyn Academy of Music (BAM). Med Kaspar Holten har hun gjort *The Turn of The Screw* på Teatro Alla Scala i Milano 2016 og urpremierer på *Brothers* til Århus kulturhovedstadsår. Med Alexander Mørk-Eidem har hun samarbeidet i flere år - de har sammen gjort bl.a. *Peer Gynt* på Nationaltheatret, *Lycka*, *Hedda* og *Svek*. Hun arbeider også jevnlig med regissører som Sofia Jupither, Eirik Stubø og Ole Anders Tandberg, sistnevnte har hun nylig gjort *Carmen* og *Wozzeck* sammen med for Deutsche Oper i Berlin. Ellen Ruge er knyttet til Kungliga Dramaten i Stockholm. Hun fikk Heddaprisen i 2009 for beste lysdesign med forestillingen *Rosmersholm* på Nationaltheatret.

Atle Halstensen

MUSIKALSK KONSEPTUTVIKLER

Er en av Norges mest brukte teaterkomponister. Han har hatt det musikalske ansvaret for flere av landets største teatersuksesser de siste årene. (*Les Misérables*, *Shockheaded Peter*, *Spellemann på taket*, *Jesus Christ Superstar*, *Jungelboka 2099*, *Peer Gynt ved Gålavatnet*, *Next To Normal*, *Evita*, *Mor Courage*, m.fl.) Han har også i en årrekke hatt det musikalske ansvaret for Fredspriskonserten og Spellemannsprisen. Atle har sin kunstmusikalske utdanning som organist og komponist/arrangør fra Bergen Musikkonservatorium og Sweelinck Music Conservatory (Amsterdam). Han har også komponert ulike bestillingsverk fremført av Solveig Kringlebotn, Ole Edvard Antonsen, Bergen Filharmoniske Orkester, Trondheim Symfoniorkester, Berlin Kammer-Symphonie (Berlin), Bergen Nasjonale Opera, samt flere konsertproduksjoner nasjonalt og internasjonalt. Han har komponert teatermusikk til de fleste hovedscenene i Norge.

Fredrik Baden

ELEKTRONISK LYDBILDE

Oppvokst i en musikerfamilie, begynte Fredrik Baden med slagverk som åtteåring, og har hatt dette som hovedinstrument siden. Baden begynte i ungdomstiden å komponere og arrangere, og dette ledet til hans nåværende pasjon: musikkproduksjon. Baden har Bachelor i Musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo, med fokus på lydteknologi og -teori. Som trommeslager var han i 2009 med å starte opp bandet Casa Murilo, som har hatt stor norgessuksess. Fredrik Baden har vært aktiv som musikkprodusent de siste 10 årene, med hovedvekt på teater. Han har

vært med i fem oppsetninger av *Peer Gynt*, ved Gålavatnet, i Hamburg og Seoul, og siden på Centralteatret og i Nansenparken i Oslo, samt forestillingene *Inntrengerne* på Innlandet teater, *Dodsforelska* på Nordland teater, *1349 Pesten* med Statsteatret, *Blåfjell* på Folketeatret, *Stup* i Fryajuvet, med mer. Baden har i en årrekke jobbet med elektronisk musikk, og beveger seg i landskap der ulike tradisjoner blir utfordret. I denne versjonen av *Tryllefloyten* blir den konvensjonelle musikktradisjonen fusjonert med elektroniske elementer. Baden har latt seg inspirere av den kontrastfulle scenografien, Mørk-Eidems humoristiske regigrep og Mozarts lekenhet, og skaper med dette en opplevelse av å være på en ukjent planet og alt det fører med seg av lyder.

DNB

DNB samarbeider med idrettsforbund, kulturinstitusjoner og ideelle organisasjoner over hele landet.

DNB har i over 20 år hatt et samarbeid med Den Norske Opera & Ballett, en kulturinstitusjon som både tar vare på og utvikler kunstarter som en stadig større del av befolkningen har lært seg å sette pris på.

Stolt sponsor av mangfoldet

Med OBOS Kredittkort opplever du mer for mindre

Vi vet at OBOS-medlemmer setter pris på gode kultur-
opplevelser. Derfor får du 10 % fast kulturrabatt med
OBOS Kredittkort.

Rabatten gjelder flere tusen arrangementer over hele
landet, blant annet på Den Norske Opera & Ballett,
Folketeateret, Nationalteatret, Oslo Nye, Ticketmaster
og Billettportalen. Dette kommer i tillegg til ordinær
OBOS-rabatt.

Fordeler med OBOS Kredittkort

- Ingen årsavgift
- Ingen gebyrer på varekjøp
- Reise- og avbestillingsforsikring
- Full oversikt i nettbank og mobilbank
- Kortet kan brukes som OBOS medlemsbevis

Bestill kortet på obos.no/kredittkort

Du får mest ut av rabatten om du betaler fakturaen ved forfall.
Dersom du velger å bruke 15.000 i kreditt i 12 måneder,
koster det totalt 16.600 kroner. Effektiv rente, 23,45 % 39

VI UTVIKLER MORGENDAGENS SANGTALENTER

Hvert år får Barnekoret en betydelig del av Color Lines lotterimidler. Dette samarbeidet bidrar til at:

- ▶ unge og entusiastiske sangtalenter får bedre pedagogisk tilbud enn før
- ▶ Barnekorets repertoar utvides, hvilket betyr deltagelse i flere nye, norske operaer og økt tilbud for barn og ungdom
- ▶ Barnekoret har et økt samarbeid med operaselskaper over hele landet gjennom samproduksjoner og ressursutvikling

Barnekorets posisjon vekker nå internasjonal oppmerksomhet.

Color Line tenker nytt og fremtidsrettet, og ønsker å jobbe for et vitalt samspill mellom reiseliv og kultur. Med skreddersydde billett-, besøks- og cruisepakker skal vi:

- ▶ øke tilstrømningen av et internasjonalt publikum
- ▶ gjøre Norge til et spennende reisemål, og Den Norske Opera & Ballett til et enda mer attraktivt hus

Vi er stolte av vårt samarbeid med Den Norske Opera & Ballett. Stolte av å få bidra med et større internasjonalt publikum, stolte av å få bidra i utviklingen av morgendagens sangtalenter.

Color Line

Skal man nå toppen, krever det tusenvis av timer med øving, gode trenere og dedikerte foreldre. Norsk Tipping bidrar med hele sitt overskudd på 5,5 mrd. til samfunnsnyttige formål deriblant over 750 millioner til kultur. Spiller du hos Norsk Tipping får du litt spenning i hverdagen. Samtidig støtter du positive tiltak til glede for enkeltmennesker og ditt nærmiljø.

Norsk Tipping

FRA PRØVESAL TIL TEPPEFALL

VI SAMARBEIDER MED DEN NORSKE OPERA & BALLETT

SAMARBEIDSPARTNERE

Den Norske Opera & Ballett takker følgende samarbeidspartnere og bidragsytere:
The Norwegian National Opera & Ballet gratefully acknowledges the support of
the following sponsors and contributors:

Hovedsamarbeidspartnere: Main Sponsors:

DNB
OBOS

Samarbeidspartnere:

Sponsors:
Advokatfirmaet Føyen Torkildsen
Color Line
Mills
Norsk Tipping
Scatec
Sopra Steria
The Boston Consulting Group

Prosjektpartner:

Project partner:
ConocoPhillips

Partnere med særskilt avtale:

Partners with a special agreement:
Hathon Holding
Kistefos
Talent Norge

Den Norske Opera & Ballett takker følgende institusjoner og stiftelser for verdifulle bidrag:

The Norwegian National Opera
& Ballet gratefully acknowledges
invaluable contributions from the
following institutions and foundations:

Skipsreder Tom Wilhelmsens Stiftelse
Sparebankstiftelsen DNB
Operaens Venner
Operaens Ungdomsambassadører

Den Norske Opera & Ballett er heleid
av den norske stat og mottar et årlig
driftstilskudd bevilget av Stortinget.
The Norwegian National Opera &
Ballett is a publicly owned company
receiving an annual grant from the
Norwegian Parliament.

OPERAEN.NO

DNB

OBOS